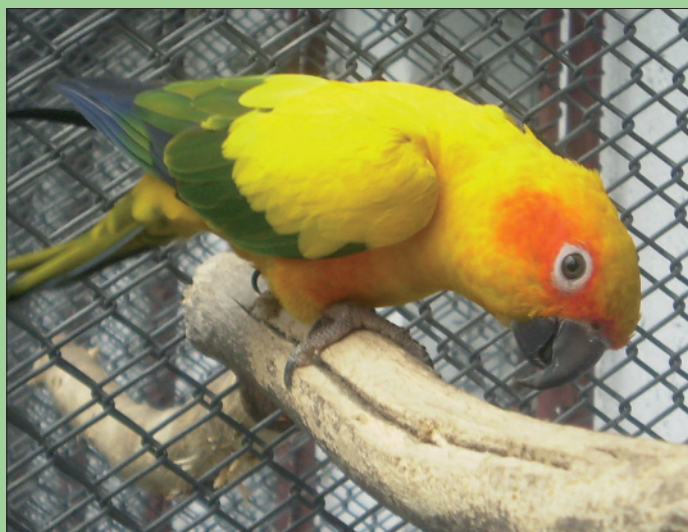


# A NAPPAPAGÁJ TARTÁSA ÉS TENYÉSZTÉSE



Hím nappapagáj, teljesen zöld nagy szárnyfedőtollakkal



Dürgő hím nappapagáj, erősen sárga nagy szárnyfedőtollakkal

A nappapagáj (*Aratinga solstitialis* (Linnaeus, 1758)) az egyik legszínesebb aratinga-fajunk. Alapszíne a sárga, de ez a sárga világít, mint a nap sugarai. Csodás színe miatt előszeretettel tartják, de pár évtizede még nehéz volt hozzájutni, és ma sem olcsó madár.

## Leírás

Az öreg madarak feje és teste világítóan sárga, a fejen, nyakon és a hason pirosas futtatással, a pofákon és a hason erős narancsvörös folttal. Az evezőtollak sötétkékek, külső zászlójuk zöld, a faroktollak olajzöldek, csúcsukon kékek. A szárnyakon a kis- és közép-fedőtollak sárgák, a nagy fedők zöldek, végükön sárga foltokkal. A nagy fedőtollak azonban az egyes példányoknál változó színűek. Némelyeknél zöldek, másoknál majdnem teljesen sárgák. Ez utóbbi madarak nagyon színeseknek tűnnek, mert a szárny csaknem teljesen sárga. Az alsó szárnyfedők is sárgák. Szemük körül csupasz fehér gyűrű látható, íriszük sötétbarna. A lábak szürkék, a csőr és a karmok szürkésfeketéek.

A fiatalok sárgászöld alapszínűek, a fejen, nyakon, hason és a farcsíkon több sárgával. Rendszerint már ekkor megjelenik egy-egy sárga toll a vállakon, a szárnyélen és a kis szárnyfedőknél is, ezek a színek azonban még lényegesen tompábbak, mint az öreg madaraknál. A szárnyakon a kis és közép fedőtollak ekkor még zömében zöldek. A fiatalok mintegy másfél év alatt színesednek ki, de még később is tisztulnak a színeik. A jendaya papagáj (*Aratinga jendaya*) fiataljaitól a világosabb, sárgászöld alapszínükben, és a szárnyakon és a vállon megjelenő sárga tollakban különböznek. A fejükön és a nyakukon már a kirepüléskor is erősebben sárgák,



Nappapagáj pár a költőodúban



Hím nappapagáj

narancsosak, mint a jendaya fiataljai.

Méretük a jendaya papagájokéval azonos. Teljes hosszuk 300-310 mm, szárnyhosszuk 146-162 mm, a farok 121-146 mm, a csőr 19-25 mm, a csüdjük pedig 16-18 mm, testtömegük 100-120 g. Életkorukat 25-30 évre teszik (egyesekek 15 évre).

A nemeket igen nehéz elkülöníteni. Alig van közöttük különbség, talán csak annyi, hogy a hímeknek a feje valamivel nagyobb, a fejtető laposabb, általában a fej szögletesebbnek tűnik, mint a tojóknál. A hímek feje szemből nézve is szélesebb, különösen a homloknál. A tojók feje valamivel kisebb és gömbölyűbb. Arndt szerint a hímek általában erősebben narancsvörös színűek – főként a homlokon, a szem körül, a pofákon és a hason –, mint a tojók. Ezek a jelek azonban nem egyértelműek, és csak nagy gyakorlattal érzékelhetőek, ezért a legjobb, ha DNS-vizsgálattal határoztatjuk meg a madaraink nemét. Hangjuk eléggé erős, éles „screeek-screeek” vagy „kri-krü-krü” kiáltás, melyet 3-5-ször ismételnek.

## Rendszertani besorolás

A nappapagájok a madarak (*Aves*) osztályán, a papagájalakúak (*Psittaciformes*) rendjén és a papagájfélék (*Psittacidae*) családján belül az ékfarkú papagájok (*Aratinga*) nemzettségébe tartoznak. Monotipikus faj, jelenleg alfaja nincsen.

Régebben a jendayát és az aranyaspkás papagájt (*Aratinga auricapilla*) a nappapagáj alfajaiként tartották számon, mára azonban ezeket leválasztották (*mindkettő önálló faji rangot kapott*). 2005-ben három amerikai kutató (*Silveira, de Lima és Hoefling*) leírt egy újabb nappapagáj fajt, az *Aratinga pintoit*-t, melynek a neve magyarul Pinto nappapagáj, vagy kénesmellű nappapagáj lehetne. Ennél



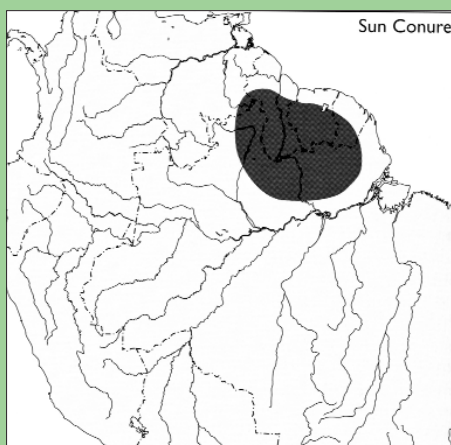
**Nappapagáj pár (elől a hím madár)**

a fajnál a sárga alapszín világosabb, mint a nappapagájnál, a homlok, a szemek környéke, a pofák, a fülfedők és a hasalj nem narancsvörösek, hanem világos narancsszínűek, a hát felső részének és a szárnyfedőknek a tollai nem tiszta, világító sárgák, hanem zöldek, sárga szegéllyel. Ezt a formát már 2005 előtt is ismerték, de ezeket a példányokat a nappapagáj fiataljainak tartották.

### Elterjedés, életmód

A nappapagájok elterjedési területe Dél-Amerika északkeleti része. Pontosítva Venezuela keleti része, Guyana, Surinam, Francia Guyana délnyugati része és Brazília északkeleti területei, Roraima tartománytól Paráig, valamint a Kelet-Amazonas, de csak a folyótól északra (még az *A. pinto*-t is csak innen mutatták ki). Az Amazonastól délre eddig nem figyelték meg.

Főként az alföldeket, ligetes szavannákat és a száraz erdőket, pálmáültvényeket részesítik előnyben. A hegyekben 1200 m magasságig hatolnak fel. Rendszerint kisebb



**A nappapagáj elterjedési területe**



**Nappapagáj pár, egy ezévi fiatalal (az ülőrúdon bal oldalon van a hím, éppen „bókol” a tojónak)**

többi madártól. Eredeti élőhelyén még nem ritka madár, csak néhány helyen javasolják helyi védelmét.

### Tartás

Erős hangja miatt gondoljuk meg a szobai tartását, habár csodás színei kárpótolnak a kellemetlenségeikért. Ketreces tartás esetén a kalitka mérete egy madárnak is minimum 80 x 50 x 60 cm legyen, párnál 120 x 60 x 80 cm. A tenyészmadarakat röpdében (*volier*) tartjuk, melynek mérete: 2-3 m hosszú, 0,8-1 m széles és 2 m magas. Ettől természetesen eltérhetünk, de tartjuk szem előtt, hogy a madaraknak a minél nagyobb hely az ideális. Az én röpdém külső része 3,5 m hosszú, melyhez egy 1,8 m hosszú, épületen belül lévő rész csatlakozik. A többi méret a fentiekkel azonos. A két rész között egy 20x20 cm-es kirepülőnyílás van, alatta ablakkal, melyen drótháló segíti a madarak kapaszkodását.

Teletetés: a madarakat a téli, leghidegebb hónapokra (*december-február*) a belső részbe zárom be, ekkor az etetést is itt végzem. Ha az idő nagyon lehűl, akkor enyhén fűtök, annyira, hogy a hőmérséklet 0 - +5 °C fok között legyen. Magasabbra nem jó fűteni, mert +10 °C körül a madarak már nagyon élénkek, és költéshez készülődnének. Tavasztól őszig az etetést kívül végzem, mert a madarak sokkal szívesebben és jobban esznek kint, mint a belső részben.

A nappapagájok eléggé rágnak, ezért a ketrec, röpdé lehetőleg fémről készüljön. Rágásigényük kielégítésére rakjunk be nekik puhafa ágakat (*fűz, nyár, gyümölcsfák*), az ülőrudakat pedig keményfából készítsük (*akác, tölgy, bükk*). Szeretnek fürdeni, ezért erre is biztosítsunk lehetőséget.

A nappapagájok – mint általában az Ara-



**1,5 éves nappapagáj fiatal**

csapatokban mozognak, de a táplálékbő helyeken (*gyümölcsfák*) akár 30 példány is összegyűlik. Röptük gyors, egyenes. Táplálékuk gyümölcsökből, bogyókból és magvakból áll. A szabadban többnyire pálmafák törzsének odvaiban költenek. Költési idejük februárban kezdődik, ekkor a párok elkülönülnek a



**4-5 napos nappapagáj fiókák**

tinga-fajok – nagyon agresszív madarak, és erős náluk a csapatszellem, az összetartás. Ezért aratingákkal együtt tarthatók, de más fajokkal csak akkor tartjuk együtt, ha fiatal kortól összeszoktattuk őket. A költőpárokat mindenképpen külön helyezük el. Egyébként nem vadak, könnyen szelídülnek és nagyon játékosak. E tulajdonságaik miatt szeretik őket kedvencként is tartani, ilyen célra leginkább a kézzel nevelt madarak alkalmasak.

A dél-amerikai papagájok általában nem hajlamosak a bélférgesedésre, ennek ellenére én az egész állományomat évente kétszer féreghajtózom. Régebben a Tetramisol granulátumot használtam, de ezt mára kivonták a forgalomból, mert túl drasztikus szer volt, túladagolás esetén a madarat is megölte, nem csak a gilisztát. Jelenleg a Vermitalt, illetve az Albendaniin (10%) pulvis-t alkalmazom. A gyógyszert – a vitaminokhoz hasonlóan – a lágy eleségre szórva adom, majd ezt 2 hét múlva megismétlem.

#### **Etetés**

Az etetés alapelve a változatosság legyen. Minél többféle ételmelet tudunk etetni a madarainkkal, annál egészségesebbek lesznek. Természetesen nem fognak mindent megenni, de többszöri kínálás után sok mindent elfogyasztanak. Az alap egy magkeverék, amely 15-20-féle magot tartalmaz. Ezek százalékos aránya tenyésztőnként különböző, de legnagyobb százalékban a csíkos napraforgót tartalmazza. Fekete napraforgót lehetőleg ne etessünk, vagy csak minimális mértékben, mert a madarak elhízhatnak tőle. A fehér napraforgó kívánatos lenne, de nehéz hozzájutni. Magam a Loro Park Prestige Premium magkeverékét etetem, a saját keverékemmel vegyesen, mert az előbbi elég drága. Így a keverék nálam az alábbi magokat tartalmazza: napraforgó (csíkos, fehér, néhány szem fekete), kender, szeklice, fénymag, kölesfélék (sárga, vörös), zab, búza, árpa, földimogyoró, hajdina, mongol bab, perilla, kukorica, borsó, hántolatlan rizs, dió, fenyőmagok, cukorcirok, repce, tökmag, puffasztott

rizs, búza és kukorica. Az ásványi anyagokat, vitaminokat és nyomelemeket a magkeverék granulátumok formájában tartalmaz.

Ezeket a magokat csíráztatott, és tejes állapotban is tudjuk etetni. Csíráztatásnál vigyázni kell, hogy ne romoljon a mag. Ezért a magkeveréket csak 1 napig áztatom vízben, majd átmosom, és egy rácsos aljú edényen (hogy a maradék víz elfolyhasson) szétterítve, 1 napig hagyom csírázni. Ezután ismét átmosom, és így etetem. A száraz kukoricát és a



**4-5 napos nappapagáj fiókák a tojóval**

Megfelelő etetésnél nem sok ásványi-anyag-utánpótlásra van szükség, de azért valamilyen ásványianyag-keveréket kínálunk a madarainknak. A vitaminokkal hasonló a helyzet. Mesterséges vitamint csak a téli időszakban és költéskor szoktam adni, kúraszerűen, pár napig, de legfeljebb havonta. Ez általában a Phylasol Combi, melyet a lágy



**A nappapagájok alsó szárnyfedői is sárgák (jobb oldalon a tojó)**

borsót két napig kell áztatni, hogy felpuhuljon, de egy nap után ekkor is átmosom.

A tejes állapotban gyűjtött magokat (napraforgó, kukorica, borsó, gyommagok stb.) vagy rögtön etessük, vagy lefagyaszta később is fel tudjuk használni. Tejes kukoricát és borsót az élelmiszerboltokban folyamatosan is vásárolhatunk.

A nappapagájok nagyon szeretik a zöldséget, gyümölcsöt, ezért ezekből lehetőleg bőven adjunk nekik. Az évszaknak megfelelően adhatjuk a hazai gyümölcsöket (cseresznye, meggy, barack, szilva, alma, körte, őszibarack, szőlő), de ezeken kívül rendszeresen adom nekik a narancsot, banánt és a kivit is. Főként költési időben fontos a sok gyümölcs. Zöldségekből a salátát, mángoldot, sárgarépát, a fehérrépa zöldjét adom nekik, de kedvencük a gyermekláncfü zöldje és virága is.

élelemre szórok, ügyelve az egyenletes eloszlásra. Vízbe nem érdemes adni, mert ott a szer hamar oxidálódik, és a madarak a nagyját otthagyják, elpiszkítják, tehát sok a veszteség. A Lactifermet is használom, melyben a lactobacillusok az emésztőrendszert védik, és a gyógyszer emellett vitaminokat is tartalmaz.

#### **Tenyésztés**

A nappapagáj viszonylag könnyen és megbízhatóan költ. A szakirodalom szerint Európában először 1883-ban, Franciaországban tenyésztették.

A tenyésztést a párok összeállításával kezdjük, ami nem könnyű feladat. A nappapagájoknál ugyanis – mint már utaltam rá – a nemeket nehéz megállapítani. Ne sajnáljuk a pénzt a DNS-vizsgálattól, mert csak a külsőre hagyatkozva nagyokat lehet tévedni. Egy esetben Németországból hoztam fiatal, nagy testű és nagy fejű madarakat, melyek

ránézésre hímeknek tűntek. A bevizsgálás alapján azonban mind tojónak bizonyult.

Biztos pár esetén már csak meg kell várunk az ivarérettségi kort, amely általában 3 év, ritkán 2, de volt olyan párom, amelyik csak a 4. évében kezdett költeni. Ritka kivétel volt egy általam tenyésztett és eladott tojó, mely már 9 hónapos korában letoj, de a tojások még nem voltak kötöttek.

A költéshez mesterséges odúkat használunk, melyek keményfából készültek, 2-2,5 cm-es falvastagsággal (a hőszigetelés miatt), az alaplap is legalább ilyen vastag legyen. Az



A fiatal nappapagájok alapszíne olajzöld (nem élénkzöld, mint a jendayánál), és a szárnyaikon már megjelennek a sárga kis és közép fedőtollak

éleket – rágás ellen – alumínium lemezzel borítom. Az odú belső mérete 22 x 22 x 50 cm (ehhez jön a falvastagság), a bebújónyílás 7 cm-es. A bejárónyílás alsó szélétől az odú alja 35 cm-re van. Az odúnak az egyik, bejárónyílás melletti falára dróthálót erősítek, hogy a madarak bejáráskor kapaszkodni tudjanak. Az odú aljára faforgácsot rakok (nem fűrészport!), de csak 2-3 cm vastagságban, mert ennek egy részét a madarak a költés kezdetekor úgylis kiszórják.

Az odút a belső, zárt volier részben helyezem el, lehetőleg a világosabb helyre.

A költés indításának sorrendje nagyon fontos. A madarakat – időjárástól függően – március elején - közepén engedem ki a külső röpdébe. Ekkor még nem kapnak odút, de a csíráztatott maggal való etetést már elkezdem (tojásos eleséget még nem kapnak). A hímek ekkor már kezdenek „beindulni“, de a tojók még nem, mert nem kapnak tojásos eleséget, és odú sem áll még rendelkezésükre. Ezzel megelőzőm, hogy a tojók túl korán beindulva terméketlen tojásokat rakjanak. Az odúkat március végén, április elején teszem be, és ekkor kezdek – a csíráztatott mag mellett – tojásos eleséget is adni (de

csak minden másnap), amivel a tojókat is beindítom. Természetesen a fajnak megfelelő egyéb élelmet is kapják, ebben az esetben a gyümölcsöket és a mageleséget.

A hím „dürgéskor“ pózol a tojónak. Szárnyait kissé széttartva, hosszában gyalogol az ülőrúdon, majd előrehajolva, azután kihúzza magát bókol, hajlong, és közben próbálja etetni a tojót. Ezután párzanak, ami a dél-amerikai fajokra jellemzően úgy történik, hogy a hím egy lábával fogja az ülőrudat, a másik lábával pedig a tojó hátára lépve, és a farával aláfordulva próbál hozzáférni a



Jendaya papagáj fiatalja

tojóhoz. A párzás hosszú ideig, akár percekig is tarthat. Megfigyeltem már párzást a függőleges dróthálón is, ekkor mindkét madár a dróton kapaszkodott.

Az odúk berakása után 2-3 héttel jelennek meg az első tojások, azaz többnyire április második felében. A tojások fehér színűek, enyhén fényesek, méretük: 29,1 (27,7-31,4) x 23,5 (22,8-24,0) mm. A fészekalj nagysága (2) 3-4 (5) tojás, a tojó kétnaponta tojik. Fiatal tojók néha csak 2 tojást raknak, idősebbeknél előfordul az 5-6 is. A fészekkontrollra általában nem érzékenyek, egyes párok erősen támadják is az embert. A tojó kotlik, de nagyon sokszor a hím is bemegy hozzá, és mellette ül az odúban. A kelési idő az irodalom szerint 23-24 nap, a saját tapasztalataim szerint 25-26 nap.

A fiókákat kezdetben fehér pehely borít-

ja, főként a test hátsó felén. Ez később ritkul, majd megjelenik a második pehelytollruha, mely szintén fehér. Ezután jelennek meg a tolltokok, körülbelül 12-14 napos korban. Eleinte a tojó etet, később a hím is bejár a fiókákhoz, és valószínűleg eteti is őket. Nálam a fiókák 54-56 napra repültek ki, az irodalmi adatok szerint a kirepülési idő 50 nap. A fiókákat 14-16 napos korban gyűrűzőm, a gyűrűméret 6,5 mm.

A nappapagájok az év bármely szakában rávehető a költésre. Évente 3 költés is lehetséges, de a mi éghajlatunkon a harmadik már nagyon belefut az őszbe, és ezért sokszor nem sikerül. Korai indításnál jobb a helyzet, de márciusban nálunk még gyakran nagyon rossz az idő. Jelenleg (október 6.) is vannak párnapos fiókáim, ez a harmadik költés. Mindennek ellenére költési eredményeim általában rosszabbak, mint a jendayánál.

A nappapagájok könnyen kereszteződnek legközelebbi rokonaikkal, a jendayával és az aranyhomlokú papagájjal. Régebben, amikor a nappapagáj még nagyon ritka volt, a jendayával keresztezve próbálták a hiányt pótolni. Ezeket a példányokat mára remélhetőleg kiszűrték az állományokból.

Egy ausztrál tenyésztőnél 1995-ben megjelent a fajnak egy mutációja is, a sárga nappapagáj. Ezeknél a példányoknál az egész madár aransárga színű, az evezőtollaik pedig fehérek vagy kék színűek. A fejükön még megmaradt a narancsvörös szín, a csőrük és lábuk hússzínű, a szemük normál színű. Már a fiatal madarak is ilyen színűek voltak.

Remélem, hogy cikkemmel sikerült kedvet csinálni, és hasznos tanácsokat adni tenyésztőtársaimnak, ennek a csodálatos madárnak a tartásához és tenyésztéséhez.

Dr. Solti Béla  
díszmadártenyésztő  
ornitológus

#### Irodalom

- Arndt, Th. (1981): *Südamerikanische Sittiche - Keilschwanzsittiche* - Bomlitz, pp. 68-73.
- Arndt, Th. szerk. (1999): *Papageien - Fachzeitschrift über Haltung, Zucht und Freileben der Papageien und Sittiche - Jahrgang 12/7*, p. 223.
- Arndt, Th. szerk. (2005): *Papageien - Fachzeitschrift über Haltung, Zucht und Freileben der Papageien und Sittiche - Jahrgang 18/5*, pp. 164-167.
- Dost, H. and W. Grummt (1976): *Sittiche und andere Papageien - Leipzig, Jena, Berlin*, pp. 140-142.
- Forshaw, J. M. (1977): *Parrots of the World - Melbourne*, pp. 389-390.
- Juniper, T. and M. Parr (1998): *Parrots - Sussex*, pp. 446-447.
- Romhányi, A. (2003): *Papagájkedvelők kézikönyve - Budapest*, pp. 333-336.